

IRENA FIGURSKA, EDWARD WIŚNIEWSKI*

Konkurencyjność regionów w gospodarce opartej na wiedzy

Słowa kluczowe: konkurencyjność, wiedza, kapitał ludzki, region, gospodarka oparta na wiedzy

Streszczenie: Celem niniejszego referatu jest przybliżenie zagadnień związanych z konkurencyjnością regionów, które stanowią bardzo ciekawy przedmiot badań, w gospodarce opartej na wiedzy, która jest wyzwaniem XXI wieku dla wszystkich gospodarek na wszystkich szczeblach.

W referacie zdefiniowano pojęcia regionu i konkurencyjności regionu, a także omówiono czynniki decydujące o konkurencyjności regionów. Scharakteryzowano także gospodarkę opartą na wiedzy i czynniki ją opisujące oraz omówiono wpływ GOW na konkurencyjność regionów i wskazano działania, które ten wpływ mogą zwiększyć. Podjęto się także próby odpowiedzi na pytanie, czy zarządzanie wiedzą w regionie jest możliwe. W końcowej części zawarto wnioski płynące z rozważań teoretycznych.

1. Pojęcie regionu

Pojęcie regionu, choć powszechnie stosowane, jest pojęciem wieloznacznym. Mianem tym określa się zarówno terytoria określone kulturowo lub historycznie, jak i obszary wyodrębnione na skutek podziału administracyjnego, politycznego oraz wyodrębnione w ramach przestrzeni ekonomicznej (Pietrzyk, 2000, s. 213). Wyróżnia się więc regiony przyrodnicze, społeczno-gospodarcze, administracyjne, planistyczne, urbanistyczne, społeczne, krajobrazowe, demograficzne i inne (Chądryński i in., 2007, s. 39).

Region definiuje się jako pewien obszar składający się z podobnych jednostek elementarnych, wyspecjalizowany, co wynika z terytorialnego podziału pracy, wy-

* Dr Irena Figurska – adiunkt, Wyższa Hanzeatycka Szkoła Zarządzania w Słupsku; dr Edward Wiśniewski – adiunkt, Wyższa Hanzeatycka Szkoła Zarządzania w Słupsku.

kazujący powiązania wewnętrzne i zewnętrzne, mający wykształcony zespół sił wytwórczych i charakteryzujący się większym lub mniejszym stopniem domknięcia (Kuciński, 1990, s. 18). Podobieństwa pomiędzy poszczególnymi jednostkami elementarnymi danego regionu w aspekcie cech je charakteryzujących są większe, niż z jednostkami elementarnymi funkcjonującymi w innych regionach.

R. Domański określił region jako obszar stanowiący pewną jednolitą lub spójną całość wynikającą z charakteru części składowych i relacji przestrzennych, wyodrębnioną z większego obszaru za pomocą określonego kryterium lub kryteriów, bądź też zwartości struktury określonej przez współzależne dziedziny działalności ludzkiej na rozpatrywanym obszarze (Domański, 2007, s. 23).

Regiony ekonomiczne wyznaczyć można biorąc pod uwagę (Chądzyński i in., 2007, s. 41–42):

- poziom rozwoju (rozwinięte, rozwijające się i opóźnione w rozwoju),
- podstawowy rodzaj działalności (przemysłowe, rolnicze, przemysłowo-rolnicze, rolniczo-przemysłowe oraz turystyczno-rekreacyjne),
- odmienność strukturalną (węzłowe i jednorodne),
- kryterium statystyczne (podział przestrzeni na tzw. NUTS-y),
- kryterium ekonomiczno-administracyjne (podział administracyjny kraju).

Przez szeroko rozumiane otoczenie region postrzegany jest jako suma szans i korzyści, jakie mogą uzyskać jego obecni i potencjalni użytkownicy. Natomiast od strony wnętrza region zapewnia podaż czynników i warunków, stwarza klimat, prowadzi politykę wobec biznesu, a także odpowiada na oczekiwania i potrzeby społeczne (Klasik, 2006, s. 28).

2. Konkurencyjność regionu

Konkurencyjność regionów może być rozpatrywana w układzie statycznym i dynamicznym (Figurska, Wiśniewski, 2008, s. 49–50). Podejście statyczne (konkurencyjność wynikowa) polega na ocenie stanu konkurencyjności, czyli określeniu pozycji konkurencyjnej danej jednostki przestrzennej. Pozycja konkurencyjna określa miejsce regionu w rankingu regionów konkurujących w danym momencie. Analiza porównawcza konkurencyjności regionów ma sens wówczas, gdy dokonuje się oceny ogólnego poziomu konkurencyjności lub też gdy przedmiotem porównania staje się konkretna dziedzina. W takiej sytuacji, wykorzystując zestaw właściwie dobranych wskaźników i określoną metodę badania, można dokonać rankingu regionów (Klasik, 2006, s. 26).

Rozpatrywanie konkurencyjności w układzie dynamicznym (zdolność konkurencyjna) polega na analizie czynników decydujących o długookresowej zdolności do konkurowania. W tym ujęciu konkurencyjność regionów należy traktować jako dynamiczny proces, który dokonuje się pod wpływem zmieniających się w czasie,

historycznie uwarunkowanych czynników wzrostu, a także uwarunkowań wewnętrznych wynikających z podnoszenia jakości zasobów infrastrukturalnych, kwalifikacji władzy administracyjnej i samorządowej, a także poziomu wykształcenia jego społeczności (Zioło, 2002, s. 569). O regionie można mówić, że jest konkurencyjny tylko wtedy, gdy do nowych warunków potrafi się przystosować szybciej, niż inne regiony.

R. Bolonek stwierdziła, iż konkurencyjność regionu jest „[...] lokalizacją regionu w obszarze konkurencyjności i polityki globalnej oraz makroekonomicznej, na podstawie rozeznania własnych zasobów i strategii regionalnej opartej na współfinansowaniu ze źródeł unijnych. Konkurencyjność regionu jest wypadkową, połączeniem polityki makroekonomicznej państwa z zasobami regionu. Spójność tych poczynań pozwala umiejscowić region w perspektywie konkurencyjności globalnej” (Bolonek, 2006, s. 105).

Konkurencyjność regionu określa się także jako jego zdolność do (Chądzyński i in., 2007, s. 108–109):

- generowania wysokiego poziomu zatrudnienia,
- wzrostu poziomu wydajności pracy,
- trwałego wzrostu poziomu życia społeczności regionu,
- osiągnięcia sukcesu w rywalizacji gospodarczej podmiotów działających w regionie,
- przystosowywania się do zmieniającego się otoczenia,
- bycia innowacyjnym,
- generowania wykorzystywania zasobów strategicznych regionu.

O konkurencyjności regionów stanowi siła przyciągania lub odpychania przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Z jednej strony regiony są wybierane przez przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe, a z drugiej mają wpływ na kształtowanie warunków i korzyści, jakie mogą uzyskiwać aktualni i potencjalni użytkownicy jego zasobów (Klasik, 2006, s. 25). Konkurencyjność regionu w tym przypadku jest traktowana jako przewaga nad innymi regionami, wynikająca z atrakcyjności sfery usługowej kierowanej do mieszkańców, przedsiębiorstw, inwestorów i gości, której źródłem jest nowoczesna infrastruktura materialna, instytucjonalna i intelektualna regionu.

Konkurencyjność regionu można potraktować także jako sumę siły konkurencyjnej podmiotów działających w regionie na poziomach: mikroekonomicznym (przedsiębiorstwa, pracownicy, konsumenci), mezoekonomicznym (samorządy terytorialne) oraz makroekonomicznym (organy państwowe, organizacje międzynarodowe) (Kosiedowski, 2006, s. 38). Charakter związków, w jakich pozostają te podmioty, decyduje o kształtowaniu się określonych przewag konkurencyjnych.

W świetle powyższych rozważań za region konkurencyjny można uznać obszar, który (Klasik, 2006, s. 33–34):

- jest uznawany za atrakcyjny, czyli taki, który przynosi użytkownikowi największej korzyści oraz w największym stopniu zaspokaja potrzeby i oczekiwania,

- wytwarza i utrzymuje środowisko zachęcające i promujące biznes oraz podnoszące standard i jakość życia,
- szczytą się ponadprzeciętnymi osiągnięciami natury ekonomiczno-finansowej oraz społeczno-kulturowej i którego wysoka reputacja oraz pozytywny wizerunek znajdują powszechne uznanie, nawet w skali międzynarodowej.

Z. Chojnicki i T. Czyż za region konkurencyjny uznają taki, który stwarza odpowiednie warunki przedsiębiorstwom, umożliwiające im wygranie konkurencji oraz przyciąga w większym stopniu niż inne regiony kapitał inwestycyjny, w szczególności lokujący się w przedsiębiorstwach o wysokim poziomie innowacyjnym (Chojnicki, Czyż, 2006, s. 29).

3. Czynniki konkurencyjności regionu

Konkurencyjność regionu zależy od wzajemnie powiązanych ze sobą czynników, do których zalicza się (Kosiedowski, 2006, s. 38):

- zróżnicowanie struktury ekonomicznej,
- dostępność komunikacyjną,
- innowacyjność i przedsiębiorczość mieszkańców,
- wykształcenie i potencjał intelektualno-kulturowy społeczności regionalnej,
- stopień samoorganizacji społeczeństwa,
- stan środowiska naturalnego,
- zaplecze naukowo-badawcze i rozwojowe,
- jakość zarządzania rozwojem regionu,
- zdolności absorpcyjne inwestycji krajowych i zagranicznych,
- rezerwy terenów nadających się do inwestycji.

M. Kabaj do determinant konkurencyjności w długim okresie zaliczył czynniki strukturalne i prorozwojowe takie, jak (Kabaj, 1997, s. 105 i dalsze):

- inwestycje i postęp techniczny,
- rozwój zasobów pracy,
- restrukturyzacja ludności w wieku zdolności do pracy w kierunku zwiększenia udziału ludzi uczestniczących w tworzeniu PKB i zmniejszenia liczby osób korzystających z jego podziału,
- restrukturyzacja przemysłu i gospodarki w kierunku zwiększenia udziałów przemysłów wysokiej techniki.

R. Domański natomiast szczególne znaczenie przypisał następującym czynnikom determinującym zdolność konkurencyjną regionów (Domański, 2007, s. 121):

- jakość pracy,
- badania naukowe i wdrażanie ich wyników,
- przepływy informacji,

- wyspecjalizowana infrastruktura,
- usługi biznesowe,
- innowacje.

Możliwości tworzenia i podtrzymywania przewagi konkurencyjnej obszarów uzależnione są od tzw. zasobów rozwojowych, do których zalicza się kapitał materialny, kapitał fizyczny (naturalny, przyrodniczy), kapitał kulturowy, kapitał społeczny i kapitał ludzki. Wszystkie te wymienione rodzaje kapitału są ze sobą ściśle powiązane, wzajemnie się warunkują i wzmacniają (Karwińska, 2006, s. 177).

Na konkurencyjność regionów wpływ mają także czynniki makroekonomiczne, takie jak polityka państwa, w tym przede wszystkim pieniężna i budżetowa, a także sytuacja międzynarodowa, w tym uczestnictwo w procesach międzynarodowej integracji europejskiej (Kosiedowski, 2006, s. 38). Zmiany zachodzące w skali globalnej, np. w dziedzinie polityki gospodarczej kraju, mogą stymulować lub utrudniać rozwój regionów, wpływając na ich konkurencyjność, a poszczególne regiony z uwagi na ich specyfikę mogą stać się czynnikami wzrostu gospodarki w skali makro lub też barierami.

4. Gospodarka oparta na wiedzy

Współcześnie na całym niemal świecie obserwuje się ogromny wzrost zainteresowania tematyką związaną z budowaniem gospodarki opartej na wiedzy (GOW), która stała się wielkim wyzwaniem dla Europy XXI wieku. Publikuje się na ten temat wiele książek i artykułów, znajduje to swoje odzwierciedlenie w oficjalnych dokumentach Unii Europejskiej i jej poszczególnych państw członkowskich, przejawia się w liczbie konferencji poświęconych tej problematyce i wachlarzu usług firm konsultingowych zorientowanych na szkolenia i projekty z zakresu zarządzania wiedzą. Gospodarka oparta na wiedzy w coraz większym stopniu bazuje na produkcji i wymianie niematerialnych dóbr i usług, a bogactwo w ogromnym stopniu pochodzi z wytwarzania, transferu i wykorzystywania wiedzy.

Stając się członkiem Unii Europejskiej, Polska została zobowiązana do wykonania zadań wynikających ze Strategii Lizbońskiej, której głównym celem jest stworzenie na terytorium Europy najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki na świecie, opartej na wiedzy, zdolnej do zrównoważonego rozwoju, tworzącej większą liczbę trwałych i innowacyjnych miejsc pracy oraz charakteryzującej się większą spójnością społeczną.

O znaczeniu, jakie przypisuje się budowie GOW świadczyć może fakt, iż za cel strategiczny *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007–2013* postawiono tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodar-

czej i przestrzennej. Cel ten ma zostać osiągnięty poprzez realizację celów horyzontalnych, do których zalicza się m.in. wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, a także poprawę jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej (*Program...*, 2006). Cele te oczywiście uzupełniają się i przenikają, trudno bowiem wyobrazić sobie zwiększenie konkurencyjności regionów bez poprawy jakości kapitału ludzkiego.

W GOW wiedza, będąc zasobem strategicznym społeczeństwa, staje się podstawą jej funkcjonowania. W ujęciu ekonomicznym wiedza traktowana jest zarówno jako dobro ekonomiczne, jak i jako główny czynnik rozwoju gospodarki. Nabiera ona publicznego charakteru, a więc uzewnętrznia się m.in. poprzez patenty i zatrudnianie ekspertów przez przedsiębiorstwa.

W literaturze naukowej wymienia się różne, komplementarne aspekty GOW, opisując ją jako gospodarkę (Chojnicki, Czyż, 2006, s. 18):

- której rozwój dokonuje się pod dominującym wpływem nauki lub wiedzy naukowej,
- którą wyznacza wiedza technologiczna oraz oparte na niej innowacje, które są lub mogą zostać wykorzystane do produkcji nowych dóbr i usług,
- którą tworzą procesy uczenia i kształcenia podmiotów gospodarczych, zarówno przygotowawcze, jak i odbywające się w toku działalności gospodarczej,
- w której szeroko rozumiane uwarunkowania działalności gospodarczej (organizacyjne, instytucjonalne, społeczne) zwiększają skuteczność absorpcji wiedzy i innowacji oraz konkurencyjność gospodarki.

Głównymi czynnikami rozwoju GOW są (Chojnicki, Czyż, 2006, s. 141):

- wiedza innowacyjna i innowacje, będące podstawą nowych gałęzi produkcji i usług, umożliwiające przedsiębiorstwom i regionom uzyskanie przewagi konkurencyjnej,
- kształcenie i kapitał ludzki, który może być wykorzystany w działalności gospodarczej o charakterze innowacyjnym i który traktowany jest zarówno jako źródło, jak i potencjalne ogniwo przekazywania wiedzy do gospodarki.

Działalność gospodarcza dokonująca się w obrębie GOW wpływa na zwiększenie efektywności innych sektorów i gałęzi gospodarki. Wskazuje się, iż GOW pełni rolę katalizatora przemian i wzrostu produktywności całej gospodarki (Chojnicki, Czyż, 2006 s. 22).

5. GOW a konkurencyjność regionów

Makrostrukturę przestrzenną GOW tworzą układy terytorialne, przede wszystkim regionalne. Współcześnie do najbardziej widocznych tendencji rozwoju, także w odniesieniu do rozwoju regionalnego, zalicza się przyspieszenie postępu nauko-

wego i technologicznego, nadające wielkiego znaczenia takim czynnikom, jak wiedza, badania i innowacje (Pietrzak, 1995, s. 13). O tempie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów i ich konkurencyjności w mniejszym stopniu decydują obecnie zasoby naturalne i materialne, a w większym niematerialne formy kapitału, a przede wszystkim ludzie – wykształceni, mający zdolność i chęć do współpracy, kreatywni, innowacyjni i potrafiący absorbować innowacje (Klamut, 1999, s. 6–7).

W gospodarce opartej na wiedzy coraz większe znaczenie w procesie kreowania konkurencyjności przypisuje się kapitałowi ludzkiemu, którego głównym źródłem jest wykształcenie. Wskazuje się, iż słabo rozwinięty kapitał ludzki jest silnie związany i uzależniony od miejsca przebywania, natomiast osoby dobrze wykształcone wykazują większą ruchliwość przestrzenną. Dlatego regiony ubogie, słabo rozwinięte cechuje deficyt ludzi mających wiedzę i zdolności inwestycyjne. Jeśli chce się skutecznie budować kapitał ludzki na pewnym obszarze, to należy jednocześnie stworzyć warunki do tworzenia miejsc pracy, w przeciwnym razie nastąpi odpływ pracowników wysoko wykwalifikowanych. Na skutek tego „[...] ściśle zlokalizowane koszty tworzenia kapitału ludzkiego nie zostaną pokryte, a zyski czerpane będą na obszarach zupełnie przypadkowych (często w innym kraju)” (Chądzyński i in., 2007, s. 117–118).

Znaczenie kapitału ludzkiego dla rozwoju regionalnego w gospodarce opartej na wiedzy wynika też z faktu, iż w gospodarce tej szczególnego znaczenia nabiera wiedza, a tę kreować i wykorzystywać w swoich działaniach mogą tylko ludzie.

S. Domański zwraca uwagę na pewne istotne cechy kapitału ludzkiego, o których należy pamiętać w aspekcie jego wpływu na rozwój regionalny (Domański, 1993, s. 16–19). Otóż zasób kapitału ludzkiego nie zmienia się proporcjonalnie do zmiany liczby ludności, jako że może być rozpatrywany tak w aspekcie ilościowym, jak i jakościowym. Cechą charakterystyczną kapitału ludzkiego jest to, że nie poddaje się on wszystkim prawom rynku, nie może bowiem zmieniać właściciela, może jednak być gromadzony, wykorzystywany lub marnotrawiony, jak również może być powiększony poprzez inwestowanie w niego. Inwestowanie to polega na podejmowaniu działań mających w efekcie przynieść określone korzyści będące skutkiem pogłębienia i poszerzenia wiedzy, umiejętności, kompetencji itd. Inwestycje w kapitał ludzki, zwiększające jego jakość, mają charakter komplementarny wobec inwestycji w kapitał fizyczny, bowiem właściwe wykorzystanie kapitału fizycznego wymaga coraz wyższego kapitału ludzkiego.

Jak już wspomniano we wcześniejszym fragmencie niniejszego opracowania jednym z głównych czynników rozwoju GOW – oprócz kapitału ludzkiego – jest wiedza innowacyjna i innowacje, dzięki którym rozwijać się mogą nowe gałęzie produkcji i usług, przedsiębiorstwa mogą uzyskiwać przewagę konkurencyjną, a regiony mają możliwość rozwoju. Za główne aspekty działalności innowacyjnej, stanowiące bardzo ważne czynniki rozwoju GOW, uznaje się działalność badawczo-rozwojową oraz innowacyjność w przemyśle. Szczególną rolę w rozwo-

ju gospodarczym, w tym regionów, odgrywają innowacje procesowe oraz produktowe.

Stymulować rozwój regionalny można poprzez wzrost innowacyjności lepiej wykształconych ludzi wydłużając okres ich edukacji, co znajduje odzwierciedlenie w zwiększeniu poziomu ich wiedzy.

Wzrost udziału GOW w rozwoju gospodarczym regionów może też zostać przyspieszony przez import nowoczesnych technologii i rozwiązań gospodarczych stosowanych na obszarach lepiej rozwiniętych, w tym m.in. poprzez dopływ kapitału zagranicznego. Oczywiście efektywne wykorzystanie tych technologii i rozwiązań wymagać będzie wzrostu wykształcenia ludności. Zwraca się jednak uwagę na fakt, iż procesy innowacyjne wprowadzane przez czynniki zewnętrzne wobec danej społeczności lokalnej mogą napotkać nieprzychylną reakcję ze strony tej społeczności (Maik, 1995, s. 27).

Z. Chojnicki i T. Czyż wskazują na znaczenie ukształtowania regionalnego systemu innowacji, stanowiącego sieć instytucji publicznych i prywatnych, których działalność i współpraca polega na wytwarzaniu, adaptacji oraz przenoszeniu wiedzy do sfery gospodarki regionu i jej otoczenia instytucjonalnego, organizacyjnego i społecznego (Chojnicki, Czyż, 2006, s. 28).

6. Zarządzanie wiedzą w regionach

O znaczeniu zarządzania wiedzą w GOW mówi się coraz więcej, ale głównie w odniesieniu do organizacji. W świetle podjętej w niniejszym referacie problematyki pojawia się pytanie, czy można zarządzać wiedzą w regionach, a jeśli tak, to na czym to zarządzanie powinno polegać i jaki może mieć wpływ na konkurencyjność regionów?

Wiedza jednostki to ogół wiadomości i umiejętności, które wykorzystuje ona do rozwiązywania problemów. Na wiedzę składają się elementy teoretyczne i praktyczne, a także ogólne zasady i szczegółowe wskazówki postępowania (Probst i in., 2002, s. 35). Przy omawianiu zarządzania wiedzą w odniesieniu do organizacji czy określonej społeczności szczególnie istotna jest wiedza zbiorowa, będąca wiedzą określonej grupy i stanowiąca sumę wiedzy jej poszczególnych jednostek powiększoną poprzez ich zdolność do współpracy.

Zarządzanie wiedzą jest to ogół procesów umożliwiających tworzenie, upowszechnianie i wykorzystywanie wiedzy do realizacji założonych celów. Obejmuje ono wszelkie działania zwiększające dostępność wiedzy i tym samym dające możliwość szybszej reakcji na często nieprzewidywalne zmiany zachodzące w szeroko rozumianym otoczeniu. Zarządzanie wiedzą może być efektywne tylko wtedy, kiedy wszystkie składające się nań procesy, czyli: lokalizowanie wiedzy, jej pozyskiwanie, rozwijanie, dzielenie się wiedzą i rozpowszechnianie jej, wykorzystywanie

wiedzy i jej zachowywanie, będą przebiegały efektywnie (Probst i in., 2002, s. 42–44).

W rozważaniach na temat zarządzania wiedzą w regionie można zastosować podejście od strony podmiotów funkcjonujących w regionie, ale można także spojrzeć na region jako na całość, na pewien obiekt stanowiący część przestrzeni i będący podmiotem zarządzania wiedzą (Figurska, 2007, s. 52).

Region jest miejscem, w którym działalność prowadzą różnego rodzaju organizacje. Otóż współcześnie wskazuje się, iż konkurencyjność organizacji uzależniona jest od jej zdolności do uczenia się i od efektywności zarządzania wiedzą. Można więc przyjąć, że wzrost konkurencyjności organizacji funkcjonujących w regionie, będący w znacznym stopniu efektem podejmowania w nich działań związanych z zarządzaniem wiedzą, przekłada się wzrost konkurencyjności regionu. Tak więc wszelkie działania mające na celu lepsze wykorzystanie wiedzy w organizacjach przyczynią się do osiągnięcia celu głównego, jakim jest budowa i rozwój GOW w regionach.

Postrzegając region jako obiekt sam będący podmiotem zarządzania, należy odpowiedzieć na kilka pytań. Jak w odniesieniu do regionu powinny być realizowane wymienione wcześniej procesy zarządzania wiedzą? Jak zapewnić osiągnięcie wewnętrznej i zewnętrznej przejrzystości posiadanych zasobów wiedzy? Jaką wiedzę pozyskiwać z zewnątrz, a jaką rozwijać w regionie? Jak motywować wszystkich uczestników procesu zarządzania wiedzą w regionie do dzielenia się wiedzą, rozpowszechniania jej i wykorzystywania w działaniach? Jakie w końcu podjąć działania, które pozwolą na zachowanie wiedzy już zdobytej (Figurska, 2007, s. 52)? Oprócz pytań dotyczących samych procesów zarządzania wiedzą trzeba by też zastanowić się nad tym, kto miałby zarządzać wiedzą? Kto powinien mieć dostęp i do jakiej wiedzy?

Zarządzanie wiedzą to proces, którego realizacja w praktyce napotyka wiele barier (Figurska, 2009, s. 22–24). Jak wobec tego na poziomie regionu przełamywać pojawiające się bariery zarządzania wiedzą? Wydaje się, że próba odpowiedzi na postawione wyżej pytania może stać się interesującym przedmiotem samodzielnego opracowania.

7. Podsumowanie

Współcześnie wielkim wyzwaniem dla gospodarek wszystkich szczebli, w tym szczebla regionalnego, stało się budowanie gospodarek opartych na wiedzy. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności zarówno przedsiębiorstw, jak i regionów uznano za jeden z priorytetów Strategii rozwoju kraju 2007–2015, będącej podstawowym dokumentem strategicznym, który określa cele i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz warunki umożliwiające ten rozwój. Wzrost

konkurencyjności regionów powinien zatem stanowić narzędzie umożliwiające osiągnięcie wzrostu gospodarczego regionu i całego kraju.

Obecnie uznaje się, że główną przyczyną zróżnicowania poziomu rozwoju i konkurencyjności poszczególnych obszarów (krajów, regionów), nie jest nierówne wyposażenie w kapitał fizyczny (maszyny, urządzenia, infrastruktura), ale zróżnicowane cechy narodów i społeczności lokalnych. Dlatego w GOW szczególną rolę pełni kapitał ludzki, bowiem tylko człowiek potrafi kreować wiedzę i wykorzystywać ją w swoich działaniach. Ludzie wykształceni, kreatywni są podstawą GOW, toteż bardzo ważną rolę przypisać należy podnoszeniu przez nich kwalifikacji, szczególnie w kierunkach i specjalnościach sprzyjających rozwojowi regionalnemu.

Działania, które mogą zwiększyć poziom GOW i zwiększyć jej oddziaływanie na gospodarkę regionów to – w świetle powyższych rozważań:

- wzrost innowacyjności gospodarki regionów i ich unowocześnienie,
- rozbudowa bazy wiedzy technologiczno-innowacyjnej,
- zwiększenie roli nauki dla rozwoju gospodarek, w tym wzrost nakładów na rozwój badań naukowych,
- zwiększenie absorpcji wiedzy technologiczno-innowacyjnej z zagranicy,
- wzrost kapitału ludzkiego i zwiększenie efektywności jego wykorzystania.

Jako że wiedza stała się zasobem strategicznym społeczeństwa i podstawą funkcjonowania gospodarki opartej na wiedzy, pojawia się zagadnienie zarządzania wiedzą w regionie. Problem ten w niniejszym referacie poruszono, z całą pewnością wymaga on jednak dalszych, dogłębnych analiz.

Na zakończenie warto dodać, że budowa i rozwój GOW w regionach wymagają zrozumienia i poparcia tej idei przez polityków, przedstawicieli nauki, władze lokalne, pracodawców i pracobiorców, przełożonych i podwładnych, a następnie wcielenia jej w życie. Tylko wtedy będzie możliwe zwiększenie konkurencyjności regionów (Figurska, 2007, s. 49).

Bibliografia

- B o l o n e k R. 2006. *Konkurencyjność regionów na tle relacji między konkurencją a konkurencyjnością*. Zeszyt Naukowy nr 707. Kraków: Wydawnictwo AE. ISSN 0208-7944.
- C h ą d z y ń s k i J., N o w a k o w s k a A., P r z y g o d z k i Z. 2007. *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*. Warszawa: Wydawnictwa Fachowe CeDeWu. ISBN 978-83-60089-71-2.
- C h o j n i c k i Z., C z y ż T. 2006. *Aspekty regionalne gospodarki opartej na wiedzy w Polsce*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe. ISBN 83-60247-59-5.
- D o m a ń s k i R. 2007. *Gospodarka przestrzenna. Podstawy teoretyczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. ISBN 978-83-01-14800-3.
- D o m a ń s k i S. 1993. *Kapitał ludzki i wzrost gospodarczy*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. ISBN 83-01-09585-7.

- Figurska I. 2007. *Wybrane problemy rozwoju regionalnego w aspekcie budowy gospodarki opartej na wiedzy*. W: *Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju regionalnego*. E. Janowicz (red.). Słupsk: Wydawnictwo WHSZ. ISBN 978-83-88473-25-8.
- Figurska I., Wiśniewski E. 2008. *Wybrane problemy konkurencyjności regionów na przykładzie Pomorza Środkowego*. Słupsk: Wydawnictwo WHSZ. ISBN 978-83-88473-36-4.
- Figurska I. 2009. *Knowledge Management Obstacles in Theory and Practice*. W: *Management ludzkiego potencjału w podniku*. M. Blaskova (red.). Żylna: Vydavatelstvo univerzita v Žylinie. ISBN 978-80554-0013-6.
- Kabaj M. 1997. *Strategie i programy przeciwdziałania bezrobociu. Studium porównawcze*. Warszawa: Wydawnictwo Scholar.
- Karwińska A. 2006. *Działania na rzecz zmniejszania nierówności szans rozwojowych społeczności lokalnych w Polsce*. W: *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Regionalizacja i globalizacja*. Część 2. M. G. Woźniak (red.). Rzeszów: Wydawnictwo UR. ISBN 83-60545-09-X.
- Klamut M. (red.). 1999. *Konkurencyjność regionów*. Wrocław: Wydawnictwo AE im. O. Lange. ISBN 83-7011-360-5.
- Klasik A. 2006. *Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionalny. Podstawy teoretyczne i metodologiczne*. W: *Przedsiębiorcze i konkurencyjne regiony w perspektywie spójności przestrzeni europejskich*. A. Klasik (red.). Katowice: Wydawnictwo AE. ISBN 83-7246-995-4.
- Kosiedowski W. 2006. *Konkurencyjność regionów Europy Środkowo-wschodniej w procesie integracji z Unią Europejską*. W: *Konkurencyjność regionów. Rola technologii informacyjno-telekomunikacyjnych*. M. Runiewicz (red.). Warszawa: Wydawnictwo WSPiZ im. L. Koźmińskiego. ISBN 83-89437-61-9.
- Kuciński K. 1990. *Podstawy teorii regionu ekonomicznego*. Warszawa. PWN. ISBN 83-01-09585-7.
- Maik W. 1995. *Nowe ujęcia kwestii lokalnej w teorii społecznej i praktyce planistycznej*. W: *Gospodarka przestrzenna i regionalna w trakcie przemian*. W. Kosiedowski (red.). Toruń: Wydawnictwo UMK. ISBN 83-231-0672-X.
- Pietrzak J. 1995. *Paradygmat rozwoju terytorialnego*. W: *Gospodarka przestrzenna i regionalna w trakcie przemian*. W. Kosiedowski (red.). Toruń: Wydawnictwo UMK. ISBN 83-231-0672-X.
- Pietrzyk I. 2000. *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. ISBN 83-01-13240-X.
- Probst G., Raub S., Romhardt K. 2002. *Zarządzanie wiedzą w organizacji*. Kraków: Oficyna Ekonomiczna. ISBN 83-88597-77-9.
- Program [2006] *Operacyjny Kapitał Ludzki. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013*. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
- Zioło Z. 2002. *Konkurencyjność miast w układach przestrzennych*. W: *Mezoekonomia miasta*. Wiśniewski E. (red.). Kołobrzeg: Wydawnictwo Feniks. ISSN 1507-8299.

Competitiveness of Regions in the Knowledge Based Economy

Summary: Nowadays regional competitiveness is becoming a very important subject of social-economics research. Different factors have main influence on regional competitiveness in the regions, that's why the level of development and competitiveness in the regions is not the same. The processes of forming a modern economy in the regions are connected with constructing a knowledge based economy. In such an economy the knowledge is becoming the main resource of society, the basis for a functioning modern economy. Constructing a knowledge based economy in the regions demands implementation of activities, which are focused on creating, transferring and using knowledge for increasing competitiveness by all regions. It

demands the implementation of procedures connected with knowledge management in the regions.

This article deals with selected problems connected with regional competitiveness in a knowledge based economy. The author discussed the importance of human capital and innovativeness for the successful realization of knowledge based economy in the regions and conditions which should be fulfilled to realize this process effectively.

Key words: competitiveness, knowledge, human capital, region, knowledge based economy
